

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

8 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 8 kwietnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej [...] Banku [...] spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 23 listopada 2021 r., V ACa 341/21,
w sprawie z powództwa R.M.
przeciwko [...] Bankowi [...] spółce akcyjnej w W.
o ustalenie,

1) oddała skargę kasacyjną;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku pozwanej do dnia zapłaty.

Agnieszka Piotrowska Dariusz Zawistowski Roman Trzaskowski

(K.L.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 listopada 2021 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację pozwanej [...] Banku [...] Spółki Akcyjnej w W. (dalej – „Bank”) od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 29 stycznia 2021 r. ustalającego, że umowa nr [...] z dnia 8 stycznia 2008 r. o kredyt hipoteczny [...] zawarta między pozwanym Bankiem a powodem R.M. jest nieważna.

Okoliczności sprawy istotne na obecnym etapie postępowania – z uwzględnieniem utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kredytów denominowanych w walucie obcej (indeksowanych do tej waluty) oraz treści zarzutów kasacyjnych – przedstawiały się następująco:

W dniu 23 listopada 2007 r. powód złożył w Banku wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego [...] w wysokości 540.500 zł, uruchamianego jednorazowo, wskazując jako walutę wnioskowanego kredytu CHF i jako przeznaczenie kredytu - spłatę szeregu innych zobowiązań kredytowych.

We wniosku kredytowym powód oświadczył, iż:

- nie skorzystał z przedstawionej mu w pierwszej kolejności [...] oferty w walucie polskiej i dokonał wyboru oferty w walucie wymiennej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z kredytami/pożyczkami zaciąganyymi w walucie wymiennej, polegającego na tym, że:

a) w przypadku wzrostu kursów walut podwyższeniu ulega zarówno rata spłaty jak i kwota zadłużenia, wyrażone w walucie polskiej;

b) w przypadku wypłaty kredytu w walucie polskiej, kredyt jest wypłacany po ustalonym przez Bank kursie kupna dla dewiz (kursy walut zamieszczane są w Tabeli kursów Banku);

c) w przypadku spłaty kredytu w walucie polskiej, kredyt jest spłacany po ustalonym przez Bank kursie sprzedaży dla dewiz (kursy walut zamieszczane są w Tabeli kursów Banku);

- został poinformowany o ryzyku zmiany stóp procentowych polegającym na tym, że w przypadku wzrostu stawki referencyjnej podwyższeniu ulega oprocentowanie kredytu, które spowoduje wzrost raty;

- poniesie ryzyko zmiany kursów walut oraz zmiany stóp procentowych;

- został poinformowany, że w przypadku kredytu udzielanego w walucie wymienialnej w rozliczeniach między klientami a Bankiem w obrocie dewizowym stosuje się ustalone przez Bank kursy walut obcych w złotych (kursy walut zamieszczane są w publikowanej przez Bank Tabeli kursów).

Analogiczne oświadczenie, ale w formie odrębnego dokumentu, własnoręcznie podpisanego, powód złożył już wcześniej w dniu 22 listopada 2007 r.

W dniu 8 stycznia 2008 r. w powód zawarł z Bankiem umowę kredytu hipotecznego [...] nr [...] („Umowa”), która składała się z części szczegółowej („CSU”) – zawierającej zapisy, na treść których powód miał wpływ (dotyczące m.in. wysokości i waluty kredytu, jego przeznaczenia, sposobu wypłaty oraz sposobu i terminu spłaty) - oraz części ogólnej („COU”), stanowiącej wzór przygotowany przez pozwanego, na którego zapisy powód nie miał wpływu.

Zgodnie z Umową Bank udzielił powodowi kredytu w kwocie 246.636,57 CHF (§ 2 ust. 1 CSU) na 240 miesięcy (§ 2 ust. 4 CSU).

W § 4 ust. 1 pkt 1 i 2 COU wskazano, że wypłata kredytu w walucie wymienialnej mogła nastąpić w przypadku finansowania zobowiązań kredytobiorcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego, a w walucie polskiej - w przypadku finansowania zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie zaś z § 4 ust. 2 COU, w przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie polskiej, należało stosować kurs kupna dla dewiz obowiązujący w Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów.

W § 1 ust. 1 pkt. 14 COU Tabela kursów została opisana jako Tabela kursów Banku obowiązująca w chwili dokonywania przez Bank przeliczeń kursowych, dostępna w Banku oraz na stronie internetowej Banku.

Wybór sposobu spłaty kredytu dokonywany był przez powoda i następował w ramach uzgodnienia odpowiedniego postanowienia zawartego w części szczegółowej umowy. Powód wybrał opcję spłaty w ramach rachunku [...] akceptując, że zgodnie z § 22 ust. 2 pkt 1 COU, w przypadku dokonywania spłat zadłużenia Kredytobiorcy z ROR, środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w Banku w dniu, o którym mowa w § 7 ust. 5 CSU, według aktualnej Tabeli kursów.

W § 6 ust. 1 COU postanowiono, że Bank pobiera odsetki od kredytu, w walucie kredytu według zmiennej stopy procentowej, której wysokość stanowiła sumę stawki referencyjnej i stałej marży Banku. W § 1 ust. 1 pkt 12 lit b COU wskazano, że stawka referencyjna to wartość stawki referencyjnej LIBOR dla franka szwajcarskiego (CHF) dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M).

W § 11 CSU zatytułowanym „oświadczenia kredytobiorcy” zawarto postanowienie: „Kredytobiorca został poinformowany, iż ponosi ryzyko:

1) zmiany kursów waluty polegające na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu, wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursów waluty kredytu;

2) stopy procentowej polegające na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej”.

Środki finansowe z kredytu zostały wypłacone powodowi w dniu 4 lutego 2008 r. zgodnie z 9 dyspozycjami wypłaty złożonymi przez kredytobiorcę, w kwotach, walutach i na rachunki bankowe przez niego określone. Środki te zostały przeznaczone m.in. na spłatę zobowiązań kredytowych powoda w stosunku do Banku z tytułu bliżej oznaczonego kredytu mieszkaniowego z dnia 3 sierpnia 2005 r. w wysokości 138 859,82 CHF.

Umowa została zmieniona m.in. aneksem nr [...] z dnia 24 października 2008 r. („Aneks nr [...]”), mocą którego nadano § 7 ust. 4 CSU następującą treść: „Środki

pieniężne na spłatę kredytu będą pobierane z rachunku numer [...]” - prowadzonego w walucie CHF.

W pkt 2 Aneksu nr [...] powód oświadczył, że postanowienia aneksu zostały przez strony umowy indywidualnie uzgodnione i zaakceptowane. Począwszy od 1 listopada 2008 r. powód dokonywał spłat kredytu bezpośrednio w CHF.

Przed złożeniem wniosku kredytowego pracownica Banku przedstawiła powodowi całą ofertę kredytów hipotecznych, informując go ogólnie o ryzyku walutowym oraz o ryzyku zmiany stopy procentowej oraz m.in. o oprocentowaniu kredytu. Powód został poinformowany, że wysokość wypłaconego kredytu w stosunku do wnioskowanej kwoty może się zmienić, jak również o tym, że może spłacać kredyt bezpośrednio w walucie CHF i wypłacić kredyt w walucie CHF. Jednakże nie wyjaśniono mu – a w każdym razie Bank nie zdołał tego wykazać (w szczególności nie ma podstaw do przyjęcia domniemania faktycznego, że skoro w Banku istniały procedury związane z zawieraniem umów kredytowych, to w ich ramach pracownicy Banku w sposób prawidłowy wykonali obowiązki informacyjne w stosunku do powoda) - dogłębnie, także podczas podpisywania Umowy, istoty kredytu denominowanego ani nie udzielono wyczerpujących informacji dotyczących ryzyk z nim się wiążących (ryzyka związanego z mechanizmem denominacji). Powód nie został poinformowany, że ponosi nieograniczone ryzyko zmiany kursu waluty CHF. Wprawdzie zawierając Umowę, miał świadomość występujących wahań kursowych i ich konsekwencji, ale nie spodziewał się, że kurs waluty CHF na przestrzeni lat wzrosną tak drastycznie. Zaprezentowano mu historyczne kursy waluty CHF (w porównaniu do innych walut) na przestrzeni siedmiu lat wstecz i na tej wiedzy powód się opierał.

Na dzień 16 czerwca 2017 r. powód z tytułu Umowy uiścił na rzecz Banku kwotę 42 941,79 CHF wymagalnych odsetek, 480,85 CHF odsetek skapitalizowanych oraz 98 881,70 CHF wymagalnego kapitału - łącznie 142 304,34 CHF.

Oceniając dochodzone roszczenia, Sądy obu instancji – w zakresie istotnym na obecnym etapie postępowania – były zgodne, że:

- powód ma interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności Umowy (w szczególności eliminuje to niepewność prawną co do całego stosunku prawnego, w tym co do obowiązku zapłaty przyszłych rat, i umożliwi domaganie się wykreślenia hipoteki);

- Umowa była umową kredytu denominowanego, w której wprowadzie kwota kredytu wyrażona została w walucie obcej (CHF), ale jego wypłata i spłata następowała w walucie polskiej, co oznacza, że w istocie kredyt ten był udzielony powodowi w złotych, a waluta CHF służyła tylko do przeliczenia jego wartości;

- postanowienia Umowy dotyczące mechanizmu indeksacji (przeliczenia walutowego kwoty wypłacanego kredytu oraz rat) określają świadczenie główne kredytobiorcy, ale nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny – ze względu na brak wyczerpującej i precyzyjnej informacji o ryzyku walutowym, jakie niesie za sobą zaciągnięcie kredytu denominowanego do CHF w perspektywie 20-letniej (w szczególności niewyeksponowanie informacji o nieograniczonym charakterze tego ryzyka i o wpływie ewentualnej, gwałtownej aprecjacji CHF na wysokość kwoty podlegającej spłacie i wysokość rat, np. przez przedstawienie stosownej symulacji) - co umożliwia ich kontrolę pod kątem abuzywności, która prowadzi do wniosku, że są to niedozwolone postanowienia umowne; zdaniem Sądu Apelacyjnego całkowite i nieograniczone obciążenie konsumenta ryzykiem zmiany kursu walut narusza dobre obyczaje, a powierzenie Bankowi ustalania kursów walut na podstawie własnych, arbitralnych wewnętrznych procedur wskazuje na nieuczciwy charakter takiej klauzuli, pozwala mu bowiem na dowolną i nieograniczoną zmianę wysokości świadczenia, gdyż kurs sprzedaży ma decydujące znaczenie dla spłaty rat (narusza to też art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (obecnie tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 1646 ze zm.; dalej - „Prawo bankowe”);

- sporne, abuzywne postanowienia nie wiązały kredytobiorców (art. 385¹ § 2 k.c.), związana z tym luka nie może być wypełniona przez zastosowanie przepisu o charakterze ogólnym, a nie ma stosownego przepisu szczegółowego (art. 358 § 2 k.c. ma zastosowanie tylko do zobowiązań powstałych od dnia jego wejścia w życie, tj. 24 stycznia 2009 r., i nie może sanować nieważnych umów, a ponadto ma zastosowanie tylko wtedy, gdy przedmiotem zobowiązania jest suma

pieniężna wyrażona w walucie obcej)); ponadto uzupełnienie Umowy np. kursem średnim NBP stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13;

- bez spornych postanowień (klausul waloryzacyjnych) Umowa nie może obowiązywać – w ocenie Sądu odwoławczego usunięcie klausul dotyczących ryzyka walutowego spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu Umowy - przy czym tylko powód mógłby się powoływać na ewentualne niepouczenie go o skutkach ustalenia nieważności Umowy (to, że tego nie uczynił, także w odpowiedzi na apelację pozwanego, oznacza, iż jest świadomy tych skutków);

- definitywna bezskuteczność Umowy wynikająca z braku sanującego oświadczenia woli konsumenta jest – wobec jednoznacznie wyrażonej w pozwie i w toku procesu woli powoda braku związania Umową - równoznaczną z nieważnością.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pozwany, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 189 k.p.c., art. 385¹ § 1 k.c., art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 Prawa bankowego i art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego w związku z art. 60 i z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 Prawa bankowego w związku z art. 358¹ § 2 k.c., art. 69 ust. 1 Prawa bankowego w związku z art. 385¹ § 2 i z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 69 ust. 1 Prawa bankowego w związku z art. 385¹ § 2 k.c. i art. 358 § 2 k.c. w związku z art. XXVI p.w.k.c., art. 385¹ § 1 w związku z art. 5 k.c., art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego oraz art. 385¹ § 2 w związku z art. 5 k.c. oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania kasacyjnego, ewentualnie, na wypadek przyjęcia przez Sąd Najwyższy, że podstawy kasacyjne naruszenia przepisów postępowania są nieuzasadnione, a uzasadnione są zarzuty naruszenia prawa materialnego – o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, a także zasądzenie

powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu za wszystkie instancje i kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecnictwie Sądu Najwyższego nie budzi już obecnie wątpliwości, że dopuszczalne jest wystąpienie z żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku kredytu ze względu na nieważność umowy kredytu, nawet jeżeli stronie przysługuje roszczenie o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie tej umowy (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, niepubl., z dnia 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, niepubl., z dnia 20 marca 2024 r., II CSKP 401/23, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.; por. też wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 77, gdzie wskazano, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w orzecnictwie, które w celu uwzględnienia wytoczonego przez konsumenta powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku w umowie zawartej z przedsiębiorcą wymagają dowodu na istnienie interesu prawnego, w sytuacji gdy uznaje się, że taki interes nie istnieje, jeżeli konsumentowi przysługuje powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może on powołać się na tę bezskuteczność w ramach obrony przed powództwem wzajemnym w przedmiocie wyegzekwowania wykonania zobowiązania wytoczonym przeciwko niemu przez tego przedsiębiorcę na podstawie tego warunku).

Sąd Najwyższy wielokrotnie zajmował się też kwestią – eksponowaną w ramach zarzutu naruszenia art. 385¹ § 1 k.c. – zakresu informacji, które muszą zostać udzielone konsumentowi, aby mógł wyrazić definitywną decyzję co do tego, czy chce potwierdzić abuzywną klauzulę i przez to, ewentualnie, zapobiec nieważności umowy. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 wyjaśniono, że sąd powinien wskazać stronom w sposób obiektywny i wyczerpujący, konsekwencje prawne, jakie może pociągnąć za sobą usunięcie nieuczciwego

warunku - co jest szczególnie istotne wtedy, gdy jego niezastosowanie może prowadzić do unieważnienia całej umowy, narażając ewentualnie konsumenta na roszczenia restytucyjne - i to niezależnie od tego, czy strony są reprezentowane przez pełnomocnika zawodowego (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 97 oraz z dnia 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Bank M. (Skutki uznania umowy za nieważną), pkt 48-49). Zarazem jednak w nowszym orzecznictwie trafnie zwraca się uwagę, że skoro w świetle aktualnej judykatury powołanie się przez konsumenta na nieważność umowy kredytu indeksowanego czy denominowanego jest dlań w praktyce niemal zawsze korzystne (choćby ze względu na brak obowiązku zapłaty bankowi jakiegokolwiek innego świadczenia niż zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy kredytu oraz odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wezwania do zapłaty – por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Bank M. (Skutki uznania umowy za nieważną), pkt 78-82, 84, teza, oraz postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 11 grudnia 2023 r., C-756/22, Bank Millennium, pkt 29, teza, i z dnia 12 stycznia 2024 r., C-488/23, Naniowski, pkt 24-25, teza), a tym samym ryzyko związane z błędną oceną tej kwestii i ewentualnymi próbami uchylecia się od skutków błędnej decyzji jest znikome, można przyjąć co najmniej domniemanie, iż żądając zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie takiej nieważnej umowy, kredytobiorca-konsument dysponuje informacjami niezbędnymi dla oceny swej decyzji. Oznacza to, przynajmniej co do zasady, że już samo wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, stanowi dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadząc do jej trwałej bezskuteczności (nieważności; por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023 r., C-140/22, mBank (Oświadczenie konsumenta), pkt 56, 59, 65, gdzie wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego,

zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną (por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 maja 2024 r., C-348/23, KCB i MB przeciwko BNP Paribas Bank Polska S.A., pkt 35 i teza). Nie ma żadnych podstaw, aby inaczej oceniać żądanie ustalenia nieistnienia stosunku kredytowego ze względu na nieważność umowy kredytu. Warto też zwrócić uwagę, że w wyroku z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24 (niepubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli konsument reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika konsekwentnie od wniesienia pozwu domagał się stwierdzenia nieważności umowy i sąd nie stwierdził, że w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu stwierdzenie nieważności umowy mogło narazić konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, brak pouczenia o konsekwencjach upadku umowy nie ma istotnego znaczenia. Przyjęcie możliwości skutecznego zakwestionowania przez przedsiębiorcę realizacji obowiązku informacyjnego spoczywającego na sądzie w stosunku do konsumenta prowadziłoby do sytuacji, w której bank mógłby wykorzystać na swoją korzyść elementy ochrony przewidziane dla konsumenta. Co do zasady zatem niedokonanie pouczenia lub wykonanie tej czynności w sposób nie wystarczający, może być zatem kwestionowane przez konsumenta, a nie przez kredytującego Bank.

Sąd Najwyższy miał też już okazję ustosunkować się do argumentacji dotyczącej charakteru prawnego i istoty umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, w tym wskazującej, że chodzi tu w istocie o kredyt walutowy (por. zarzuty naruszenia art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 Prawa bankowego i art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego w związku z art. 60 i z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego oraz art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 Prawa bankowego w związku z art. 358¹ § 2 k.c.). W nowszym orzecznictwie trafnie wyjaśniono, że tego rodzaju umowy ukierunkowane są od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej,

a denominacja w CHF pełni – jak przyjął Sąd Apelacyjny - jedynie funkcję waloryzacyjną (por. wyroki Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 405/22, niepubl., z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22 i II CSKP 943/22, niepubl., z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 9 grudnia 2022 r., II CSKP 1262/22, niepubl., z dnia 15 września 2023 r., II CSKP 1356/22, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1461/22, niepubl., z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl.). Interpretację tę potwierdza *in casu* to, że kwotę wnioskowanego kredytu powód określił w złotych polskich, kredyt był przeznaczony na spłatę zobowiązań kredytowych w Polsce, a zgodnie z Umową w przypadku finansowania zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej kredyt miał być wypłacany w złotych (§ 4 ust. 1 pkt 2 COU). Stosownie zaś do uznanych za wiarygodne zeznań powoda od początku chciał on uzyskać kwotę kredytu w PLN i taka faktycznie została mu wypłacona. Także część kwoty kredytu, która została przeznaczona na spłatę wcześniejszego kredytu powoda powiązanego z CHF, została – mimo tego powiązania - wpłacona w złotych, a nie w walucie CHF (por. s. 18-19 i 40 uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji).

Ponadto nawet zakwalifikowanie umowy jako kredytu czysto walutowego nie prowadziłoby do odmiennego rozstrzygnięcia, gdyż Sąd Apelacyjny przyjął w istocie, że niedozwolony charakter miała w umowie także klauzula ryzyka walutowego, a ta klauzula jest aktualna także w umowie kredytu czysto walutowego. Sąd bowiem stwierdził, że powód nie został wystarczająco poinformowany o związanym z Umową ryzyku walutowym i że obciążenie go nieograniczonym ryzykiem walutowym było sprzeczne z dobrymi obyczajami. Zapatrywanie to uwzględnia utrwalone już stanowisko Sądu Najwyższego co do tego, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej czy denominowanego w tej walucie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl.,

z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23, z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22, niepubl.), co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczało jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W tym kontekście Sąd Najwyższy zastrzegając m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji. Wyjaśnił też, że kluczowe znaczenie ma uświadomienie konsumentowi, iż silna deprecjacja waluty krajowej może pociągać za sobą konsekwencje trudne dlań do udźwignięcia. Prawidłowa informacja powinna uwzględniać kilka istotnych elementów. Przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należytą powagą - że ryzyko silnej deprecjacji jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne). Wymaganiu temu nie czyni zadość np. podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahanach waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy, wywołując wrażenie o jedynie hipotetycznym charakterze zagrożeń. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolności do spłacania kredytu. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości – stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. Jeżeli Umowa przewiduje mechanizmy ograniczające czy łagodzące ryzyko kursowe, konsument powinien być też odrębnie poinformowany o zasadzie ich działania (np. czy może żądać

przewalutowania kredytu) i krokach, które powinien podjąć w celu skorzystania z nich (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 oraz z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl.). W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Ponadto w wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził, że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu.

Oceny Sądu Apelacyjnego co do nieudzielenia powodowi wystarczającej informacji o ryzyku walutowym związanym z Umową nie może podważyć zarzut naruszenia art. 227 w związku z art. 235 § 1 pkt 3, z art. 391 § 1 i art. 382 k.p.c., którego pozwany dopatrył się w pominięciu części materiału dowodowego, mającego wskazywać na to, że powód był świadomy ryzyka. Wbrew wywodom skarżącego powoływane przezeń broszury zawierające informacje o ryzyku kursowym i ryzyku stopy procentowej dla kredytobiorców zaciągających kredyty hipoteczne z 2006 r., 2007 r., 2009 r. nie wskazywały na uczynienie zadość przedstawionemu, ponadstandardowemu obowiązkowi informacyjnemu. W szczególności nie eksponowały należycie ryzyka związanego z drastyczną aprecjacją waluty obcej, w której kredyt był denominowany.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego - z odwołaniem do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - negatywnie ocenia się również, tak jak uczynił to Sąd Apelacyjny, ponoszenie przez kredytobiorcę nieograniczonego (nieproporcjonalnego) ryzyka walutowego (por. zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. i tam omówiony wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza, oraz z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22).

W umowie kredytu denominowanego do CHF ryzyko walutowe jest już ucieleśnione w postanowieniu określającym wysokość kredytu w CHF, a abuzywność i nieskuteczność klauzuli ryzyka walutowego, niewątpliwie określającej główne świadczenie stron, prowadzi samo przez się do upadku umowy (por. postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 maja 2024 r., C-325/23, Deutsche Bank Polska, pkt 84-87, teza). Umowa taka – jak trafnie przyjęły Sądy *meriti* - nie może być utrzymana jako kredyt złotowy, gdyż byłoby to równoznaczne z tak daleko idącym jej przekształceniem, że należałoby ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony (por. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22 oraz z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl.). Umowa kredytu denominowanego w walucie obcej nie może obowiązywać jako kredyt złotowy także ze względu na brak kryteriów normatywnych, które umożliwiłyby określenie, jaką kwotę określoną w złotych powinien wypłacić powodowi Bank, a tym samym ustalenie, czy dokonana faktycznie wypłata odpowiadała zobowiązaniu umownemu i jakie kwoty powinni spłacać kredytobiorcy (por. wyrok SN z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl.). Z kolei utrzymanie takiej umowy jako

kredytu czysto walutowego – co *in casu* sugeruje skarżący – w żaden sposób nie chroniłoby powoda przed nieograniczonym ryzykiem walutowym.

Wobec stwierdzenia, że ocena Sądów co do naruszenia obowiązku informacyjnego, niedopuszczalności obciążenia powoda nieograniczonym ryzykiem walutowym i związanym z tym upadkiem Umowy była trafna, bezprzedmiotowe – pozbawione wpływu na rozstrzygnięcie sprawy - stało się rozpatrywanie pozostałych zarzutów pozwanego (zarzutów naruszenia prawa materialnego i powiązanych z nimi zarzutów naruszenia przepisów postępowania), zasadzających się na twierdzeniach, iż powód mógł klauzule przeliczeniowe (odsyłające do Tabel kursowych Banku) nie były abuzywne, a nawet gdyby były – odegrały niewielką rolę (powód spłacał kredyt w złotych tylko przez krótki czas), wiązały się ze znikomym uszczerbkiem, a ich wyeliminowanie nie powinno powodować upadku Umowy, gdyż luka po nich może być uzupełniona, a powód mógł spłacać kredyt od początku w walucie obcej (por. zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 w związku z art. 5 k.c. i art. 380 w związku z art. 227 i z art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. oraz art. 278 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 w związku z art. 327¹ § 1 pkt 2 i z art. 391 § 1 k.p.c.).

Przypisanie podstawowego znaczenia niedopuszczalnemu obciążeniu powoda nieograniczonym ryzykiem walutowym wyjaśnia także, dlaczego upadek Umowy (jej nieważność) nie może być postrzegany jako zastosowanie nieproporcjonalnej sankcji. Obciążenie takie bowiem może powodować – i w praktyce powodowało – bardzo poważne, negatywne konsekwencje majątkowe dla kredytobiorców. Z tego względu, a także ze względu na pożądane oddziaływanie prewencyjne sankcji, w orzecznictwie uznaje się, że nieważność umowy kredytu nie narusza zasady proporcjonalności.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.L.)

[r.g.]